

Want, en nu kom ik op het semantische aspect van de liturgie-uitzending, in de uitzending van de liturgie worden de beelden en nabootsingen zo neergezet dat je er niet bij kunt blijven hangen, dat je als het ware onmiddellijk wordt doorverwezen. Hier verschillen de media van de liturgie. De media willen overal een uitgewerkt beeld van hebben, zoals geschriften alles in woorden willen representeren. Het zijn de werkzame bestanddelen, de wezenlijk kenmerken van de media. Als er bijvoorbeeld een film over Noach is, dan wordt de figuur van Noach volledig ingevuld: hij heeft een gestalte, een houding, een stem, een gezicht, een karakter, enzovoorts. In de liturgie is dat anders. In de lezing, de overweging, liederen en gebeden blijft de figuur van Noach leeg en abstract. Het is een figuur die een rol speelt in een verhaal van God, maar zelf is hij uit het beeld getreden: wij weten niet of hij een baard had, een mooie stem en lange haren. In de liturgie hoeven wij niet zoveel van Noach te weten. En anders dan je wellicht zou verwachten volgt de uitzending de semantiek van de liturgie, en niet die van de media. Want ook in de liturgie-uitzending blijven de beelden leeg en abstract; zij worden zo tot *ruimtes voor ontmoeting en navolging*. Met verwijzing naar een auteur als F. Van der Meer interpreteer ik dit als een tendens naar een hernieuwde belichaming van de viering in de recipiënt (luisteraar, kijker).⁷ Het leeg laten van ruimtes is een uitnodigend gebaar. De recipiënt wordt aldus uitgenodigd aan de gedachtenis deel te nemen, en krijgt aldus een *liturgische functie*.

Met andere woorden, in de beschrijving van de semantische component blijkt dat de gemediatiseerde liturgie haar anamnestiche structuur behoudt: de thematiek is nog altijd de gedachtenis van het verbond tussen God en mensen door de presentstelling van Christus in ons, hier en nu. In laatste instantie is het echter de recipiënt die de anamnese tot realiteit maakt in haar eigen lichaam, zijn eigen leven. Ik wil hier wat dieper op ingaan, niet alleen omdat het moeilijke materie is die nog wel enige uitleg vergt, maar ook omdat het zo'n interessant gegeven is.

– De uitzending van de media

De syntactische component van de media wordt gekenmerkt door representatie en imitatie (*mimesis*). Niet alleen de filmacteur, maar ook de gewone mens is zich voor de camera zeer bewust van zijn en haar rol. Men gaat die dan 'zo gewoon mogelijk' spelen. Op dat moment representeert de mens zichzelf. En niet alleen mensen, maar ook ruimte en tijd worden gerepresenteerd. Veertig jaar wordt in een radio-uitzending in acht minuten gepresenteerd, en in een korte film zag ik laatst de tijd van een ontmoeting tussen een jongen en een meisje acht keer herhaald. Ook de ruimte wordt gerepresenteerd. Op de radio wordt de ruimte nagebootst in klank-

⁷ J. Engemann: *Deutung und Bedeutung frühchristlicher Bildwerke* (Darmstadt 1997) 48-51; F. van der Meer: *Christus' oudste gewaad* (Baarn 1989) 31-48 en 256-270